

Els rebomboris del pa: 230 anys de la revolta de les dones

«La manca de pa va ser interpretada per aquelles dones com la gota que feia vessar el got. Ja no era que els preus fossin elevats sinó que s'acabava de trencar l'acord moral entre governats i governants»

Catedral de Barcelona | Martí Juanola

Al darrer terç del segle XVII Barcelona encara vivia immersa en les conseqüències repressives posteriors a la Guerra de Successió. Aquell poble bel·licós que s'havia encarat a grans potències estrangeres quasi s'havia limitat des d'aleshores a viure sota l'atenta mirada dels canons de Montjuïc i la Ciutadella i abaixar el cap. Tot i la modernització que havien dut a terme les noves autoritats l'economia seguia basant-se en els principis bàsics de l'Antic Règim.

En un sistema en què la poca capacitat de participació política per part de la gent humil era cada cop més limitada per l'avenç de l'absolutisme imperava encara el que posteriorment ha estat batejat per l'historiador E. P. Thompson com "economia moral". S'assumia doncs que els governants donaven suport a una part important de la seva legitimitat envers els governats a partir de garantir unes mínimes possibilitats materials de supervivència de la població. Estat i mercat eren coses profundament unides.

Les dones eren en aquell moment les qui s'encarregaven principalment de les feines reproductives i controlaven perfectament com funcionava la venda de pa, que era el producte bàsic destinat a l'alimentació. Ja tenien assumit que el pa blanc era per als rics o malalts sota prescripció mèdica i que el pa negre era el més assequible tot i estar adulterat amb tota mena de productes com faves, sègol i ordi.

En aquest context existia als territoris annexats a Castella per Felip V una institució anomenada "Real Acuerdo" que intervenia els antics regnes i el Principat i no gaudia de gaire bona fama. Segons Francesc Curet "darrere aquest puritanisme legalista s'amagava una vergonyosa corrupció que recordava les immoralitats del règim colonial". Hi anaven a parar jutges expulsats de Madrid per prevaricació i tenien Mossos d'Esquadra alliberats per fer-los tasques domèstiques.

El 1783 una combinació de males collites i especulació amb el gra van provocar un brusc increment del preu del pa. La lliura de pa negre va arribar a superar el doble del preu habitual. Contraindicant els consells de l'Ajuntament, els proveïdors de blat i fins i tot el Capità General, el "Real Acuerdo" es va negar rotundament forçar la baixada de preus i veient-ho com un mal precedent en la concessió envers les demandes el poble.

Pla de palau Foto: Martí Juanola

El 28 de febrer de 1789, com cada matí les dones van sortir al carrer per comprar el pa fent mans i mànigues amb les febles economies domèstiques per comprar un producte bàsic a un preu de luxe. La sorpresa que es van endur va ser que senzillament no n'hi havia.

La manca de pa va ser interpretada per aquelles dones com la gota que feia vessar el got. Ja no era que els preus fossin elevats sinó que s'acabava de trencar l'acord moral entre governats i governants i amb ella, davant la nul·la capacitat de vehicular les protestes políticament es dinamitava la pau social.

Van començar a avançar fermament en escamots pels carrers cridant i demanant als homes que deixessin la feina per unir-se a elles. Aquella gent, cada cop més irada, va començar a repartir-se per la ciutat amb una fúria literalment incendiària. Aviat van començar a cremar les

barraques de pa del Pla de la Boqueria, el forn comunal o pastim que hi havia al carrer dels Tiradors (prop de la plaça Sant Agustí Vell, on l'ajuntament acaba de col·locar una placa commemorativa).

Un dels emplaçaments atacats fou la casa d'un moler del carrer Hospital anomenat Torres, a qui acusaven de monopolista. En l'assalt li van llançar els mobles al carrer però ell va aconseguir fugir per la teulada.

Un dels moments més tensos es va produir quan una multitud enardida va dirigir-se al Palau del Capità General (el Comte de l'Asalto) al Pla de Palau per accedir-hi. De l'Asalto havia aconseguit refugiar-se a la Ciutadella i la tropa de cavalleria armada amb fusells no va haver de fer-ne ús ja que la seva presència va ser suficient per persuadir el grup de revoltats únicament armats amb garrots, barres de ferro o simplement pedres. Després que aconseguissin pujar al campanar de la Catedral i tocar la campana Tomassa a sometent cridant a la revolta, els comerços i les cases es van tancar amb pany i forrellat.

Quan ja se succeïen dos dies d'aldarulls, les autoritats van imposar penes de 200 assots i 10 anys de presó a aquells que anessin pels carrers amb grups de més de 3 o 4 persones i es van expulsar gitanos, manteguers, forasters o comerciants del Pirineu que poguessin fer córrer notícies amb els seus viatges.

El Bisbe ordenar la suspensió dels tocs de campana i la retirada dels batalls d'aquestes i l'ajuntament va demanar Ajuda a la Verge de la Mercè. Grups compostos per les forces vives del moment es van dedicar a patrullar vigilant pels carrers en un precedent del que serien els sometents burgesos contemporanis.

El 10 de març tot semblava haver tornat a la normalitat i les campanes tornaren a repicar amb normalitat pels oficis. Després d'ordenar que tothom que tingués blat el declarés es va descobrir que existien provisions per abastir Barcelona i rodalia durant 6 mesos. Es van fer donacions econòmiques i el Rei va renunciar als drets sobre el gra fins a la següent collita.

El Comte de l'Asalto, pel que sembla era partidari de ser comprensiu amb els motius dels revoltats va dimitir el dia 4 d'abril, dia en què va succeir-lo en el càrrec el Comte de Lacy, més partidari de la mà dura.

El 3 de maig es va produir el judici contra els detinguts. El resultat fou la condemna a mort de 5 homes i una dona.

Tot i omplir els carrers amb cartells oferint recompensa per a aquells qui denunciessin els organitzadors de la rebel·lió no en van trobar cap. Sembla que l'única organització es limitava a aquella gota que havia fet vessar el got.

El 3 de maig es va produir el judici contra els detinguts. El resultat fou la condemna a mort de 5 homes i una dona. La data en què s'havia d'aplicar la sentència era el 28 de maig. Fins aleshores tothom esperava que arribés de Madrid una commutació o absolució però no fou així. Entre la gent de la ciutat hi havia un consens bastant generalitzat que en tractar-se d'una revolta espontània produïda per un motiu de supervivència i sense víctimes mortals s'havia de ser misericorde.

El mateix Baró de Maldà, aristòcrata i gens amant dels costums del poble baix i les revoltes va

escriure el mateix dia a la tarda: *"Tals llàstimas de esta Pobre Gent han contristat casi a tot Barcelona, y moltíssims de un i altre sexo sen son anats afora, y yo també amb mos tres estimats fills"*.

Les execucions públiques acostumaven a ser un espectacle morbós multitudinari, però aquella tarda més enllà del cordó de seguretat de soldats davant les forques de l'esplanada de la Ciutadella, Barcelona era quasi deserta en senyal de dol i protesta.

Els cinc homes foren exposats als carners de Creu Coberta i la Trinitat fins que van ser portats al cementiri de la Platja. La dona, Josefa Vilaret, coneguda popularment amb el sobrenom de "La Negreta" fou excepcionalment enterrada al fossar de la Catedral amb un hàbit de monja.

El "Real Acuerdo", que havien estat els principals responsables dels detonants dels "rebomboris del pa" van seguir enfonsant-se en el seu descrèdit. Per fer-nos una petita idea del desprestigi de la institució l'any 1796 el "Real Acuerdo" va aconseguir que el rei nomenés el fill de 5 o 6 anys del regent de la institució com a Agutzil Primer. El càrrec va ser aviat transferit a l'adinerat Erasme de Gònima (de qui ja vam parlar fa temps (<https://www.naciodigital.cat/noticia/133143/erasme/gonima/primer/burges/contemporani>)) a canvi d'una morterada de diners.

Moltes vegades s'ha especulat sobre la sorprenent connexió entre aquests fets i la revolta de subsistència pel preu del pa que en dates molt similars tindria lloc a París on les peixateres van dirigir-se per motius idèntics fins a les dependències de Maria Antonieta el 5 d'octubre d'aquell any.

Aquella va ser Àncora la guspira que va encendre la flama de la Revolució Francesa que faria entrar el món en l'Edat Contemporània, però a casa nostra, les notícies de la revolta francesa van arribar més tard i amb pocs efectes.

Encara avui però, avui existeix al carrer Nou de Sant Francesc del Barri l'Espai Social La Negreta que es dedica a lluitar per la millora de la vida de la gent del barri i en record a Josefa Vilaret llueix un simpàtic logotip d'una dona sostenint una barra de pa (<https://lanegretadelgotic.wordpress.com/qui-som/>) .